

OBNOVA

ČASOPIS ZA KULTURU, DRUŠTVO I POLITIKU

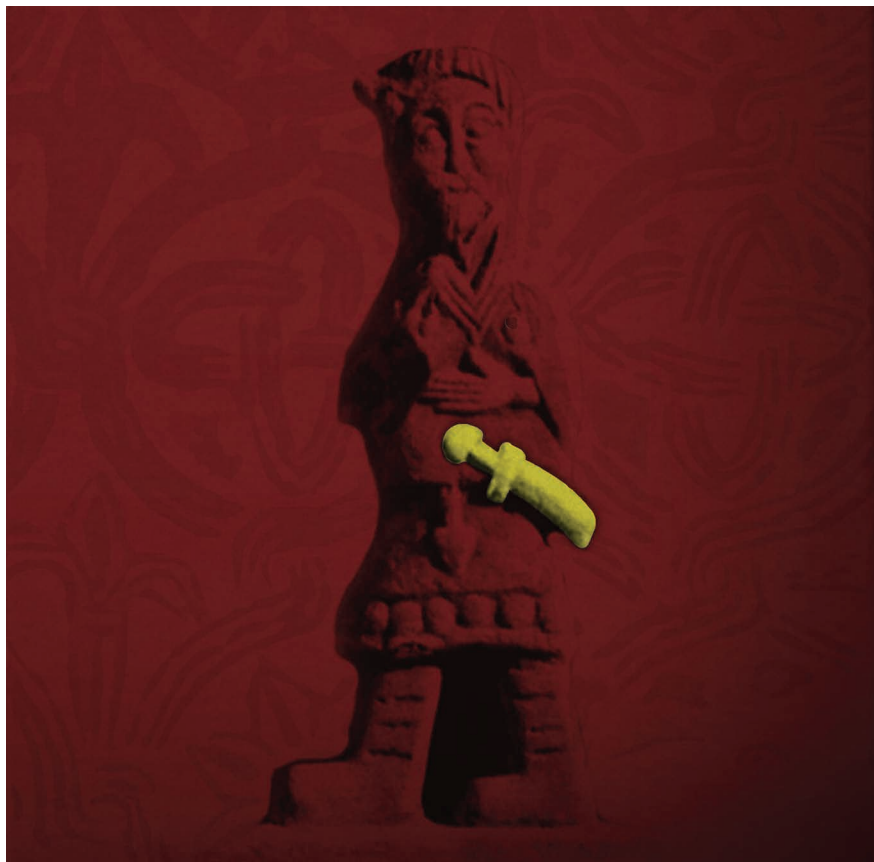
BROJ 11
TEMA BROJA:
RAT

ZAGREB, KOLOVOZ 2019.

SLIKA NASLOVNICE

Ante Brešić pl. Mikulić, doctorandus hist. art., mag. art.

Baština rata, ulje na platnu, 40 x 40 cm

OBNOVA

Časopis za kulturu, društvo i politiku

NAKLADNIK

Udruga „Obnova“
Ogranak Matice hrvatske u Velikoj Gorici

ZA NAKLADNIKA

Marko Paradžik

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Marko Paradžik

VODITELJ UREDNIŠTVA

Marin Sabolović

UREDNIŠTVO

Goran Dejanović

Davor Dijanović

Edin Muftić

UREDNIK RUBRIKE „UMJETNOST“

Ante Brešić Mikulić

TAJNIK UREDNIŠTVA

Nikolina Rodić

ZNANSTVENI ODBOR

dr. sc. Krunoslav Brčić-Kostić, Institut Ruđer Bošković

doc. dr. sc. Tado Jurić, Hrvatsko katoličko sveučilište

prof. dr. sc. Stipe Kutleša, Institut za filozofiju

doc. dr. sc. Petar Tomev Mitrikeski, Fakultet filozofije i religijskih znanosti

RECENZENTI

doc. dr. sc. Krešimir Bušić

prof. emeritus Tihomir Hunjak

doc. dr. sc. Danijela Lucić

LEKTURA

Tihana Pšenko Miloš

GRAFIČKI DIZAJN, PRIJELOM I PRIPREMA ZA TISAK

Zvonimir Džoić

FOTOGRAFIJE UZ ČLANKE VEZANE UZ TEMU BROJA

Delimir Hrestak

(fotografije Stalnog postava Domovinskog rata Bjelovar)

Privatna arhiva Mile Ćuka i Josipa Lucića

TISAK

Tiskara Zebra

ISSN

1849-0697

MREŽNE STRANICE

www.obnova.com.hr

E-POŠTA

casopis.obnova@gmail.com

Autori

Dominik Andreić dominik.andreic@gmail.com
Ante Brešić Mikulić, mag. art., (doktorand) ante.b.m@hotmail.com
Davor Dijanović davor.dijanovic@gmail.com
Tomo Hunjak, BSc..... hunjaktomo@gmail.com
Borna Kuri, student informatike borna.kuri@gmail.com
Nera Meštrović, mag. arch., mag. ling. nera.mestrovic@gmail.com
Edin Muftić, mag. hist..... eddin.muftic@gmail.com
Marko Paradžik, mag. iur. (doktorand)..... theodorospara@gmail.com
Marko Rajić, bacc. hist..... marko1raic@gmail.com
Marin Sabolović, mag. geog. (doktorand) marinsabolovic@net.hr
Ivan Trogrlić, student povijesti..... trogrlic.ivan@gmail.com
Mario Tomas, mag.hist. mariotms1@gmail.com
Antonio Karlović karlovic2202@gmail.com
Marko Mustić, student sociologije marko.mustic@gmail.com
Josip Vdović, mag. hist..... josip.vdovic@hotmail.com
Tomislav Smoljan, mag. theol..... tsmoljan@hotmail.com
Zrinka Bušić zrinkabusic@gmail.com
Antun Lešić mag. educ. philol. croat. et. hist. antun.lesic@gmail.com
Mate Vodarević
Veronika Paradžik veronika.paradzik@gmail.com

SADRŽAJ

Riječ uredništva 8

RADOVI VEZANI UZ TEMU BROJA

Metafizika rata u misli Juliusa Evole..... 14

MARIO TOMAS

Razgovor s umirovljenim generalom Josipom Lucićem..... 24

MARKO PARADŽIK

„Temelji visoke ratne umjetnosti“ 39

IVAN TROGRLIĆ

Razgovor s generalom Milom Ćukom..... 50

MARIN SABOLOVIĆ

Prikaz knjige Davora Marijana „Domovinski rat“..... 58

DOMINIK ANDREIĆ

Problematika muzeologije i muzeografije Domovinskoga
rata s posebnim osvrtom na privatne zbirke 73

MARIN SABOLOVIĆ

Rat u Mutanabbijevoj poeziji..... 87

EDIN MUFTIĆ

Ratna biografija krvavog baruna:
Roman von Ungern-Sternberg..... 99

BORNA KURI

Zemljopisno-strateške osobine
fortifikacijskoga sustava Vallo Alpino
na hrvatskom primjeru – kompleks Zvoneća..... 110

NERA MEŠTROVIĆ

Komparativna analiza teorije partizanskoga ratovanja
Franje Tuđmana i Carla Schmitta 119

MARKO PARADŽIK

Razgovor s dr. sc. Mirkom Bilandžićem 131

TOMO HUNJAK

Novi hladni rat Sjedinjenih Američkih Država
i Ruske Federacije 141

DAVOR DIJANOVIĆ

RAZNO

Prikaz knjige Feliksa Konecznyja – „Raznolikost
civilizacija“ 177

MARKO RAIČ

Prikaz knjige Kazimira Katalinića „Od poraza do pobjede:
Povijest hrvatske političke emigracije
1945. – 1990.“ 184

MARKO PARADŽIK

UMJETNOST

Dekonstrukcija Kronosa 190

ANTE BREŠIĆ PL. MIKULIĆ (COMES)

KNJIŽEVNOST

Slutnja 196

KAPISTRAN

Vojnik	197
MATE VODAREVIĆ	
Nevjernici.....	202
MARKO MUSTIĆ	
Noćna stvorenja	203
MARKO MUSTIĆ	
Rat.....	204
JOSIP VDOVIĆ	
Otpor	206
TOMISLAV SMOLJAN	
Terorist.....	206
TOMISLAV SMOLJAN	
Praznodušje.....	207
ANTUN LEŠIĆ	
Dečki	207
ANTUN LEŠIĆ	
Z i J.	208
ZRINKA BUŠIĆ	
Zvonku:	209
ZRINKA BUŠIĆ	
„Teta Veronika“	210
VERONIKA PARADŽIK	
Mrak.....	211
ANTONIO KARLOVIĆ	

RIJEČ UREDNIŠTVA

Poštovani čitatelji,

poznavajući istraživanje rata na ovim prostorima, multidisciplinarnost i interdisciplinarni pristup objedinjeni u jednoj publikaciji vrlo je rijetka pojava. No svjetska praksa, koju bi usputno valjalo preslikati na budućnost istraživanja rata u Hrvatskoj, pokazala je kako se rat može proučavati prožimajući različita znanstvena polja od filozofije, književnosti i povijesti umjetnosti preko psihologije, sociologije do povijesti i geografije. Upravo takav pristup može doprinijeti onome čemu mnogi od nas teže, a to je revitalizacija hrvatske nacionalne biti i zajedništva, koji su svoj vrhunac doživjeli u obrambenom Domovinskom ratu, okupljenih oko ideje o samostalnoj i neovisnoj državi pod cijenu vlastitog zdravlja i života, gdje je ljudski život bio tek žrtva za nadzemaljsko, vješto opisano u sintagmi za „oltar Domovine“, a to je Hrvatska.

U današnjem svijetu žednom pacifista govoriti o Hrvatima kao ratničkoj naciji možebitno nije poželjno, ali meritorno bismo učinili povijesnu nepravdu i bilo bi više nego neobično govoriti o kontekstu rata, a pritom ne spomenuti hrvatsko srednjovjekovno kraljevstvo i dinastijske sukobe, ratna umijeća srednjovjekovne ratne mornarice, njezinih okretnih brodova i neretvanskih gusara, konjanike i pješake, uskoke, haramije, graničare i husare, pukovnije husara u francuskoj vojsci Napoleona I. Bonapartea, bokeljske mornare, serežane i domobrane i velike vojskovođe Pavla I. Šubića, Petra Kružića, Bernardina Frankopana, Petra Berislavića, Hrvoja Vukčića Hrvatinića, Nikolu barona Jurišića, Nikolu Šubića Zrinskoga, Marka Mesića, Luku Ibrišimovića, Adama Franju Burića, Josipa Jelačića, Svetozara Borojevića od Bojne. Ratnu svakodnevicu, ili njezino priželjkivanje, ako se to tako strogo može nazvati, redovito su pratila književna djela od Gundulićeva „Osmana“, Marulićevih „Molitve suprotive Turkom“ i „Judite“, opere „Nikola Šubić Zrinski“ Ivana pl. Zajca proslavljene po Markovićevoj domoljubnoj pjesmi „U boj, u boj“ te suvremena Krležina antiratna djela, ali s vrlo konciznim opisima ratnih nedaća „Hrvatski bog Mars“, odnosno novela „Tri domobrana“, „Baraka Pet Be“ i „Bitka kod Bistrice Lesne“. Hrvatske su vojnike redovito pratile budnice poput Mihanovićeve „Horvatske domovine“, Livadićeve „Još

Hrvatska ni propala“, do domobranskih narodnih pjesama Drugoga svjetskoga rata „Ja sam junak iz doline“, „Podravino moja mila“ itd.

Kapaciteti promišljanja mladih suradnika Časopisa u ovom su broju izašli izvan hrvatskih granica proučavajući brojna djela različitih znanstvenih grana, interpretirajući talijanske mislioce, arapske pjesnike, austrijske nadvojvode, ali naravno, nezaobilazno, ne zaboravivši obrambeni Domovinski rat koji je prikazan različitim pristupima, s naglaskom na njegovim sudionicima u razgovorima. Vrlo zanimljiv i jedinstven pristup analize književnoga opusa arapskoga pjesnika Mutanabbija prikazao je Edin Muftić. Književnost u ratu stoga nije rijetka pojava, sasvim suprotno, ona redovito prati slavne junake i bitke, svu tragediju i ponos rata, možda najbolje opisana u pokliču, koji je prilog radu, o „prkosnom životu i časnoj smrti“. Filozofski pristup ratu opisan je u analizi opusa talijanskoga filozofa Juliusa Evole, njegovim razmatranjima o vjerskim pohodima antičkoga Rima, križarskih ratova i džihadu, ali i suvremenoj formi rata, koju je u radu proveo Mario Tomas, sad već tradicionalno proučavajući Evolin lik i djelo. Ivan Trogrlić opisuje i interpretira priručnik austrijske carske vojske „Temelji visoke ratne umjetnosti“ nadvojvode Karla Habsburškog koji opisuje taktiku i logistiku potrebnu za uspješno vođenje rata, ali i analizu stanja u oružanim snagama Austrijskoga Carstva, pregled fortifikacijskih sustava i bitaka, naglašavajući potrebu za reformom vojske. Nastavno na vojskovođe Borna Kuri u biografiji krvavog baruna Romana Feodorovicha von Ungen-Stenberga daje kronološki pregled života konzervativnoga ratnoga heroja Prvoga svjetskoga rata rođenoga u Njemačkoj, vojnoga službenika Ruske vojske i pobornika mongolsko-kineskoga carstva. Tema velikoga rata obrađena je i u radu arheologinje Nere Meštrović koja opisuje fortifikacijski sustav Vallo Alpino građen na granici Italije s Francuskom, Švicarskom, Austrijom i Jugoslavijom, posebno se osvrćući na obilježje fortifikacijskoga sustava Zvonec.

Marko Paradžik je u radu „Komparativna analiza teorije partizanskoga ratovanja Franje Tuđmana i Carla Schmitta“ obradio temu partizanskoga ratovanja i time spojio strani i domaći pogled na jedan specifičan oblik ratovanja.

Obrambeni Domovinski rat obrađen je u razgovoru s umirovljenim general-pukovnikom Milom Čukom, osobnim čuvarom prvoga hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana koji kasnije postaje njegov pobočnik, a potom i zapovjednik Prvoga hrvatskoga gardijskoga zбора,

postrojbe zadužene za zaštitu predsjednika Republike Hrvatske. U razgovoru su otkriveni brojni nepoznati, a vrlo zanimljivi detalji i anegdote, opisan je sam predsjednik, što je dalo drukčije svjetlo na danas ponovno aktualan lik Franje Tuđmana. Marko Paradžik razgovarao je s umirovljenim generalom zbora Josipom Lucićem, dotaknuvši se uloge vrhovnoga zapovjednika u obrambenom Domovinskom ratu, pristupanju obrani Republike Hrvatske od prvih sukoba na Plitvicama do vojno-redarstvenih operacija s kojima je oslobođen okupirani teritorij Republike Hrvatske. Razgovor otkriva i poslijeratni angažman u Hrvatskom generalskom zboru, u braniteljskim udrugama i ulogu generala Lucića u sportu. Prikaz knjige Davora Marijana „Domovinski rat“ donosi Dominik Andreić. U ocjeni djela autor prikaza navodi kako su, s vojno-povijesnoga stajališta, vrlo koncizno istaknute bitke i bojišta u kojima su sudjelovale hrvatske oružane formacije te ocjenjuje kako je to djelo neizbježna literatura za sve istraživače, nastavnike i studente. Muzeologija i muzeografije artefakata proizašlih iz Domovinskog rata opisani su u radu koji obrađuje problematiku oskudnoga broja muzejskih postava i naglašava nužnost osnivanja jedinstvenoga vojnoga muzeja, čija se realizacija čeka desetljećima, uzdajući se u svjetsku praksu osnivanja vrlo atraktivnih i povijesno vrijednih muzejskih koncepta.

Suvremene geopolitičke teme pod nazivom „Novi hladni rat“ obradio je Davor Dijanović s aktualnom problematikom američko-ruskih odnosa i novom vrstom ratovanja fokusiranom na diplomaciju, medijske propagande, energiju, ali i dalje tradicionalno i na vojsku. Tomo Hunjak razgovarao je s dr. sc. Mirkom Bilandžićem o aktualnim temama međunarodne i nacionalne sigurnosti, terorizmu, krizama, uključujući i aktualnu migrantsku krizu, ali i nacionalno jedinstvo koje smo ponovno, nakon ratnih godina, pokazali nakon uspjeha hrvatske nogometne reprezentacije.

Radovi nevezani uz temu broja odnose se na prikaze pravnik Marka Paradžika i povjesničara Marka Raića. Paradžik je u prikazu knjige Kazimira Katalinića „Od poraza do pobjede: Povijest hrvatske političke emigracije 1945. – 1990.“ apostrofirao povijesni značaj hrvatske emigracije i borbe za ideju hrvatske države geografski vrlo daleko s naglaskom na južnoameričke receptivne države u kojima hrvatski emigranti i danas, nakon više desetljeća, i dalje djeluju. Marko Raić napisao je prikaz knjige „Raznolikost civilizacija“ poljskoga

autora Felixa Konecznya, usporedivog s velikim Oswaldom Spenglerom u vidu filozofije povijesti.

Cjelina o umjetnosti obuhvaća pregled likovnoga ciklusa magistra umjetnosti Ante Brešića Mikulića „Dekonstrukcija Kronosa“, njegov tehnički opis, koncept temeljen na Kronu – grčkom božanskom utjelovljenju vremena – povezujući povijesnu kroniku filozofske misli s ikonologijom lika. Autor na koncu opisuje djela nazvana „Aristokracija“, „Timokracija“, „Oligarhija“, „Demokracija“ i „Tiranija“. Broj zatvara književnost, od proze pisane pod pseudonimom sukladno proglasu iz osmoga broja časopisa imamo djelo „Slutnja“, autora koji se nazvao „Kapistran“ po svecu koju se borio s Turcima te je pokopan u Hrvatskoj, i tematski prikladan tekst „Vojnik“ autora Mate Vodarevića. Poeziju u ovom broju piše nekoliko starih autora kao što su Antonio Karlović („Mrak“), Marko Mustić („Nevjernici“, „Noćna stvorenja“), Josip Vdović („Rat“) i nekoliko novih autora: Tomislav Smoljan („Otpor“, „Terorist“), Antun Lešić („Praznodušje“, „Dečki“) i naposljetku Zrinka Bušić, nećakinja Zvonka Bušića, s dvije intimne pjesme („Z. i J.“, „Zvonku“). Uz navedene pjesme tu je i pjesma Veronike Paradžik, kćeri Ante Paradžika, pod naslovom „Tetka Veronika“, posvećena ženi koja je proljećarima nosila hranu u zatvor nakon što su došli pod udar komunističkoga režima.

S obzirom na to da je dosta gore navedenih radova iz književnosti tematski vezano uz ovaj broj časopisa, valja se vratiti na početak i konstatirati kako bi započeti bilo koje djelo o ratu, a ne citirati Konfucijeva suvremenika, vojskovođu i mislilaca rata Sun Tzua, bilo kao otići u Rim, a ne vidjeti Petra (*videre Petrum*). Jednako tako bilo bi vrlo neodgovorno analizirati i interpretirati kulturu, društvo i politiku u Hrvatskoj, a da se pritom ne obradi rat kao sociološki fenomen, ovoga puta s posebnim naglaskom na obrambeni Domovinski rat jer, kako piše Sun Tzu u 6. stoljeću prije Krista:

...rat je od životne važnosti za državu; to je područje u kojem se rješava biti ili ne biti; to je staza koja vodi u sigurnost ili propast. (Ili »jer je (bojno polje) mjesto gdje se rješava pitanje života i smrti (a rat) put da se ostane živ ili propadne«.) Stoga je nužno dobro ga proučiti...

Marin Sabolović,
voditelj Uredništva časopisa „Obnova“

*»Rat je, bratjo, rat junaci,
Pušku hvataj, sablju paši,
Sedlaj konjče, hajd pješaci,
Slava budi, gdi su naši!«
Buči bura, magla projde, —
Puca zora, tmina bježi, —
Tuga mine, radost dojde, —
Zdravo slobost, — dušman leži!
Veseli se, tužna mati,
Padoše ti verli sini,
Ko junaci, ko Horvati,
Ljaše kervcu domovini!*

Ulomak iz pjesme Antuna Mihanovića „Horvatska domovina“

TEMA BROJA

PROBLEMATIKA MUZEOLOGIJE I MUZEOGRAFIJE DOMOVINSKOGA RATA S POSEBNIM OSVRTOM NA PRIVATNE ZBIRKE

Autor: Marin Sabolović¹

Sažetak: Muzeologija je znanost o prikupljanju, znanstvenom obrađivanju, čuvanju i izlaganju muzejskih predmeta, a muzeografija je disciplina koja iznalazi sredstva, načine, postupke i tehnološka rješenja za ostvarenje teoretskih postavki muzeologije. Muzeološka obrada

¹ mag. geog. Vukovarska 9, Bjelovar, voditelj Stalnog muzejskog postava Domovinskog rata Bjelovar, Trg Stjepana Radića 9, autor knjige *Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija*, Meridijani 2015., Samobor, marinsabolovic@net.hr, stalni.postav@gmail.com

Domovinskoga rata temelji se na specijaliziranoj grani muzeologije, odnosno vezana je uz stalne ili periodične postavbe i izložbe prije svega privatnih zbirki i zbirki muzeja u Republici Hrvatskoj. Izuzev stalnih postava koji čine tek dio ukupnih postava muzeja u Republici Hrvatskoj, najčešće povezanih s važnošću određenoga mjesta u Domovinskom ratu (npr. Muzej Eltz Vukovar, Muzej Domovinskoga rata Dubrovnik, Vojni kompleks Turanj, Muzej policije), u Republici Hrvatskoj ne postoji jedinstven muzej suvremene ratne i vojne povijesti tematski ili isključivo vezan uz Domovinski rat. Kao posljedica toga javlja se problematika muzeologije, usporedno i muzeografije suvremene hrvatske povijesti i muzeologije i muzeografije Domovinskoga rata kao njenoga dijela čiji je sukus na privatnim zbirkama i kolekcionarima, ali i na ideji osnivanja Vojnoga muzeja na čiju se realizaciju čeka više od dva desetljeća.

Ključne riječi: *muzeologija, muzeografija, suvremena vojna povijest, Domovinski rat*

1. Uvod

U okviru muzeologije i muzeografije kao temeljnih disciplina za obradu i realizaciju muzejskih koncepata razlikujemo više aspekata muzejske građe, od pokretnih i nepokretnih stvari do umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkoga i znanstvenoga značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost, nematerijalne oblike i pojave čovjekova duhovnoga stvaralaštva u prošlosti, kao i dokumentacija i bibliografska baština te zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima.² Svi spomenuti elementi koji čine kompleks muzejske građe aktualni su i za muzeološku obradu artefakata proizašlih iz Domovinskoga rata, pogotovo ako se uzmu u obzir suvremene tendencije prema arheologiji Domovinskoga rata koja je postala zanimanjem nekolicine arheologa s pozitivnim odjekom u javnosti. S obzirom na to da je tema složena i zahtijeva sustavno istraživanje, u radu će biti prikazan osvrt na jedan dio muzejske građe – materijalno-tehnička sredstva – odnosno pokretne i nepokretne predmete koji dominiraju u današnjem širem opusu materijalne ostavštine proizašle iz Domovinskoga

2 V. Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zavod za informacijske studije, Zagreb (1993).

rata, a koje se čuvaju u privatnim i muzejskim zbirnama, ali i prodaju na aukcijskim stranicama i oglasnicima, svakotjednim tržnicama na otvorenom (tzv. buvljacima), organiziranim sajmovima s jedne strane, dok s druge strane ti isti artefakti čine muzejsku građu, umjetnički, povijesno i znanstveno vrlo vrijedne predmete s izraženom problematikom vezanom uz relevantnu muzeološku, u novije vrijeme i muzeografsku obradu.

2. Raščlamba problematike muzeologije i muzeografije obrambenoga Domovinskoga rata

Smještaj obrambenoga Domovinskoga rata u vrijeme i prostor do danas je ostao otvoreni segment proučavanja suvremene hrvatske povijesti s brojnim interpretacijama. S obzirom na problematiku prisutnu u povijesnoj znanosti, muzeologija, koja je isključivo blisko povezana s tom humanističkom granom ima gotovo jednak problem u tumačenju događaja iza kojega slijedi i prikupljanje i obrada muzejske građe. No, nisu samo vrijeme i prostor ostali nerazjašnjeni, ako se muzejska obrada (ne mora ona nužno biti profesionalna, obradu može provesti i kolekcionar) stavi u kontekst povijesne determinacije, već danas s odmakom od dva desetljeća nailazimo na brojne probleme vezane uz kvalitetnu obradu muzejske građe. Uz jasnu činjenicu kako će obrambeni Domovinski rat, uzevši u obzir zanimanje za ratove koji su prethodili na ovim prostorima, ali i općenito zanimanje za dva velika svjetska rata u svjetskim okvirima, itekako biti prisutan u muzeologiji i muzeografiji, valja povući usporedbu s iskustvima ranijih razdoblja. Kako se ne bi ponovila sudbina predmeta iz Prvoga ili Drugoga svjetskoga rata, usporedno s vremenskim odmakom potrebno je uložiti dodatne napore za prikupljanjem i obradom povijesnih predmeta proizašlih iz Domovinskoga rata, posebno ako se uzme u obzir da su dostupnost informacija i mogućnost interpretacije dijametralno suprotni vremenskom odmaku od događaja koji je, odnosno čiji su artefakti, predmet istraživanja. Primjer spomenute problematike očituje se u proučavanju službenih i ratnih (radnih) odora koje su vrlo zahtjevne za čuvanje i vrlo se često s izmjenama struktura državnih vlasti iste uklanjaju, bacaju, spaljuju, odnosno vrlo rijetko arhiviraju.

Problemi na koje je autor naišao u istraživanju odora Prvoga svjetskoga rata za potrebe znanstvenoga skupa u povodu stogodišnjice početka toga Velikoga rata³ vezani su uz nedostatak materijalnih ostataka – primjeraka

3 Sveučilište u Zagrebu, znanstveni skup „Zagreb u Prvom svjetskom ratu“ <http://www.historiografija.hr/news.php?id=1307>, pristupljeno 28. 7. 2018.

odora – koje bi se mogle detaljno opisati, već se metodologija istraživanja temeljila na iščitavanju literature iz toga ili kasnijega vremena te pregledom fotografija i sl. Čuvanje odora više od stotinu godina zaista je izazov, ali isti problem javlja se i danas opetovano usprkos ranijim iskustvima. Kao primjer valja navesti proučavanje odora korištenih u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, čak i one iz posljednjega desetljeća njezinoga postojanja, koje su dijelom korištene i u Republici Hrvatskoj. Danas se vrlo rijetko mogu pronaći, usprkos odmaku od tridesetak godina. Brojni istraživači i kolekcionari stoga su ponekad primorani tražiti predmete za upotpunjavanje zbirke izvan Republike Hrvatske, unatoč činjenici da su odore korištene, čak i proizvedene u tadašnjoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj. Sukus o značaju simbola – povijesnih predmeta koji čine muzejsku građu – jezgrovito je opisan u predgovoru zbornika o kojem će kasnije biti govora. „(...) Istraživači društvenih odnosa još od stvaranja suvremenih društvenih znanosti uočili su poseban značaj koji simboli imaju za svako društvo te sa zanimanjem promatraju mehanizme stvaranja i održavanja simbola kao značajnog elementa ‘socijalnog cementa’ koji takvo društvo ujedinjuje u cjelinu. Prepoznaju se dva mehanizma stvaranja simbola koji osiguravaju proces ‘navikavanja’ društva na nove simbole koji se pojavljuju u nekom razdoblju. Jedan mehanizam je normativna snaga, zakonska uspostava simbola, koji stoga postaju omniprezentni silom zakona i zakonitom uporabom (tipično: državni grb, zastava). S druge strane, radi se o svojevrsnom zakonu asocijacije, pri čemu se simboli povezuju s emocionalno jakim događajima, koje članovi društva povezuju s ponosom, radosti i ushitom, ali i drugim snažnim emocijama kao što su patnja, bol i sućut. Emocijama podržani simboli ‘utiskuju’ se u društvenu svijest i postaju nerazdvojni dio nacionalne naracije. Važno je primijetiti da simboli ne nastaju samostalno, nego su uvijek rezultat promišljenog djelovanja određene ‘elite’ u društvu – bilo da se radi o političkoj eliti koja donosi zakone, ili o pojedincima ‘u pravo vrijeme na pravom mjestu’ koji svojom inicijativom i umjesnošću kreiraju simbole, koji se uspiju održati temeljem emocionalne veze koju zadobiju. Upravo je veći dio simbola iz Domovinskoga rata rezultat takvih inherentnih procesa, a identificiranje pojedinaca koji su ih izradili i okolnosti u kojima su nastali, koliko god često bilo vrlo teško za otkriti, pružaju značajne elemente za shvaćanje biti Domovinskoga rata.“⁴

4 Iz predgovora pukovnika dr. sc. Željka Heimera, v. Marin Sabolović (ur.), *Semilogija obrambenoga Domovinskog rata – zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, Sveučilište u Zadru (2017), 11.

3. Problem muzeološke obrade i povijesne determinacije

Stavljajući obrambeni Domovinski rat u kontekst vremena, već kod samoga definiranja vremena i prostora nailazimo na problem koji je ostao otvoren do danas, odnosno nije zauzet jedinstveni stav znanstvenika i institucija koji su pozvani staviti Domovinski rat u kontekst vremena. Problem vremena i prostora samo je jedan u nizu povijesno otvorenih pitanja koja ne zaobilaze muzeološku obradu predmeta jer je poveznica povijesti i muzejske djelatnosti neraskidiva i međuovisna. Kako bi se jednostavnije pratio rad, uzima se jedna od referentnih točaka s kojom je Domovinski rat obrambeni i oslobodilački rat za suverenost, samostalnost i neovisnost Republike Hrvatske, vođen od kolovoza 1990. godine srpskom pobunom u Hrvatskoj do kolovoza 1996. potpisivanjem Sporazuma o normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije.⁵ Sudionici rata su pripadnici oružanih formacija Republike Hrvatske, koja je u procesu međunarodnoga priznanja od proglašenja Deklaracije o uspostavi samostalne i suverene Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. do međunarodnoga priznanja 15. siječnja 1992., i Socijalističke Republike Srbije i Socijalističke Republike Crne Gore, odnosno Republike Srpske Krajine samoproglashene 31. svibnja 1991. od dijelova ranije samoproglashenih Srpskih autonomnih oblasti.

U vojnom smislu oružane formacije Republike Hrvatske čine sastavnice Ministarstva unutarnjih poslova⁶ i Zbora narodne garde, kasnije Oružanih snaga, a oružane formacije navedenih socijalističkih republika i paradržavnih tvorevina činile su dvokomponentne Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije sastavljene od Jugoslavenske narodne armije i Teritorijalne obrane.⁷ Uz spomenute sastavnice na bojnopolju uključene su paravojne formacije okupljene oko srpskih političkih stranaka u Srbiji i Hrvatskoj, dragovoljci iz svih dijelova Srbije te iz dijela Bosne i Hercegovine, Crne Gore i dijela pobunjenoga srpskoga stanovništva uključenih u sve sastavnice agresora. Svi spomenuti elementi, sukobljene strane i sastavnice hrvatskih oružanih formacija i snaga agresora iza sebe su ostavili građu, odnosno

5 Marin Sabolović, *Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija 1990. – 1996.*, Meridijani, Zagreb (2015), 19.

6 Iako primarno nisu vojne, Ministarstvo unutarnjih poslova i Zbor narodne garde kao preteča Oružanih snaga, ali ustrojen u okviru MUP-a, obavljali su i vojne zadaće u cilju očuvanja teritorijalnoga integriteta.

7 Davor Marijan, *Smrt oklopne brigade – Prilozi za istraživanje rata za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu 1990. – 1992.*, Zoro, Zagreb, (2002), 1.

materijalno-tehnička sredstva koja danas, s odmakom od dva desetljeća, s pravom možemo kategorizirati kao muzejske artefakte. No, vrlo je neobično kako je danas, nešto više od dva desetljeća nakon završetka Domovinskoga rata, otežana muzeološka obrada tih predmeta. U projektu izrade monografije *Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija 1990. – 1996.* u čijem su fokusu nastanak i razvoj odora oružanih formacija Republike Hrvatske – vojske i policije – utvrđen je niz, do trenutka objave monografije, neistraženih činjenica vezanih uz širok spektar službenih odora čije su izmjene ili cjelokupne promjene bile vrlo česte u fazi razvoja oružanih formacija. Usporedno s mnogim promjenama, postoje brojne inačice danas (i onda) vrlo rijetkih kompleta službenih odora koje su dostupne autoru u privatnoj zbirci, a dio posjeduje Ministarstvo obrane Republike Hrvatske. Ako se kontekst službenih odora navedenih u prethodnom poglavlju preslika na predmete suvremene hrvatske povijesti, može se zaključiti da jednaka sudbina čeka i odore i ostale artefakte koji čine korpus predmeta proizašlih iz Domovinskoga rata. Uz monografiju i pojedince navedene u idućem poglavlju nije provedena slična muzeografska i muzeološka obrada predmeta proizašlih iz Domovinskoga rata.⁸ Do danas nije proveden sličan projekt te je potrebno zaključiti da će, ako se vodimo latinskom izrekom *historia est magistra vitae*, s odmakom vremena predmeta biti sve manje, a usporedno s njima sve manje i podataka s kojima će se moći provesti kvalitetna muzeološka, s njom i muzeografska obrada. Možda će neki budući istraživači naići na iste poteškoće koje su prisutne danas, što je zaista nevjerojatno ako se uzme u obzir zanimanje za proučavanje povijesnih predmeta vojne primjene koje je dijametralno suprotno konačnom očuvanju tih istih predmeta, a posebno suprotno muzeološkoj ili muzeografskoj obradi istih.

8 Uz monografiju u časopisu „Vojna povijest” izašao je feljton s dijelovima knjige Marin Sabolović, „Odoroslovlje Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove i Ministarstva unutarnjih poslova 1990. i 1991. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 57, (2016); Marin Sabolović, „Službene odore Ministarstva unutarnjih poslova od 1994. do 1997. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 58, (2016); Marin Sabolović, „Službene odore Zbora narodne garde i Oružanih snaga Republike Hrvatske od 1993. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 58 (2016.); Marin Sabolović, „Službene odore Oružanih snaga Republike Hrvatske od 1994. do 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 59 (2016); Marin Sabolović, „Izmjena službenih odora Oružanih snaga Republike Hrvatske 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 60 (2016); Marin Sabolović, „Znakovlje Oružanih snaga Republike Hrvatske 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 61 (2016); Marin Sabolović, „Odore posebnih sastavnica OSRH-a”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 62 (2016).

Analiza problema muzeološke obrade i povijesne determinacije u odnosu na privatne zbirke koje su tema rada bit će obrađena i u nastavku, no nužno je istaknuti kako je danas osnovni problem relevantne obrade predmeta proizašlih iz Domovinskoga rata proizvod nedostatka znanja privatnih kolekcionara koji su vrlo često kolekcionari „od srca“, a ne „od metodologije“ i s takvim pristupom čine svojevrsni otklon od muzeološke obrade svojih zbirki. Usporedno s tim očituje se i drugi, možda i veći problem, a to je nedostatak relevantnih izvora i literature jer je nastanak tih predmeta pratio i nastanak Republike Hrvatske stasale u ratu kada su prioriteta bili na obrani, a ne na dokumentiranju oznaka ili odora. No, danas se suočavamo s tom činjenicom tako da će se nedostatak temeljnih znanja i temeljnih izvora itekako preslikati na buduću stručnu analizu artefakata jer će s odmakom godina i Domovinski rat postati povijesni događaj koji će se promatrati očima kojima se danas promatraju Drugi svjetski rat, Prvi svjetski rat, odnosno svi događaji i sve države, bile to republike, carstva ili kraljevstva koja su za sobom ostavila materijalne ostatke. Pritom ne treba zaboraviti kako s godinama raste materijalna vrijednost svakog tog predmeta i oni postaju sve rjeđi i rjeđi pa je kolekcionarstvo ne samo društveno odgovorno hobističko zanimanje već svojevrsni ulog u budućnost.

4. Važnost privatnih zbirki

U okviru problematike povijesnih artefakata proizašlih iz Domovinskoga rata, a koji službenoj muzeologiji i muzeografiji nisu prepoznati, potrebno je istaknuti privatne zbirke kolekcionara u čijim je krugovima Domovinski rat itekako priznat. Dokazi toga su broj kolekcionara čiji je primarni opus Domovinski rat, ali i cijene predmeta koje u kolekcionarskim krugovima nadvisuju cijene predmeta iz starijih razdoblja. Razlog takvoga trenda nije neobičan. Asimilacija kolekcionara sa svojim opusom proizlazi iz osjećaja pripadnosti i nacionalnoga karaktera tih predmeta koji su tada (i danas) bili (i ostali) totemom, simbolom nacionalnoga zajedništva, nacionalnoga ponosa, težnji i sl. Kako svaka medalja ima dvije strane tako je druga strana medalje o privatnim zbirkama ovijena velom nemogućnosti, odnosno otežanom procesu registracije zbirke, zakonom o muzejima koji je diskutabilan u dijelovima vezanima uz vlasništvo povijesnih predmeta u slučaju njihove registracije, ali i velom pogrešnih postupaka (metodologije) u muzeološkoj obradi predmeta koju kolekcionari čine svjesno ili nesvjesno, iz čega često proizlaze netočne informacije, pogrešne datacije i već dugo prisutna pojava kopija izvornih

predmeta koji su preplavili kolekcionarska tržišta i utvrdili se kao izvornici, što je proizvod ljudske pohlepe, ali i nebrige za te predmete koji se danas broje i u svega nekoliko primjeraka⁹.

Kada bismo brojili sve zbirke koje proizlaze iz suvremene povijesti, vjerujem da bismo došli do zaista nevjerojatnog broja samo skupina predmeta, a da ne govorimo o svakom predmetu posebno. No, postoje zbirke koje su postale uvriježene, odnosno uglavnom zanimljive kolekcionarima i koji teže zaokruživanju svojih zbirki, što je vrlo vrijedna činjenica jer je pretpostavka kako ti kolekcionari ulažu mnogo truda i vlastitih financijskih sredstava kako bi se domogli rjeđih ili iz nekog razloga vrijednijih primjeraka. Stoga u okviru kolekcionarskih opusa, ali usporedno s tim i muzejskih zbirki, možemo izdvojiti sljedeće skupine: službene odore, službene oznake, odlikovanja, radne i ratne odore, ratne narukavne oznake (oznake pripadnosti postrojbi), uporabni predmeti, naoružanje, zastavice i zastave, fotografije te rjeđe vozila, oklopno-mehanizirana sredstva, oruđa i sl. Do danas je nekolicina kolekcionara ovjencala svoj djelokrug kvalitetnim publikacijama, od kojih valja istaknuti Zlatka Ivkovića, djelatnika Ministarstva obrane Republike Hrvatske (umirovljenoga) koji je svoje spoznaje radeći u MORH-u i baveći se kolekcionarstvom pretočio u izdanja koja se bave upravo zbirkama vozila, službenim oznakama i oznakama pripadnosti postrojbi i zastavicama¹⁰, dok su odlikovanja obrađena u okviru knjiga, znanstvenih i stručnih radova nekolicine poznavatelja hrvatske falelistike poput Stjepana Adanića, Krešimira Kašpara, Borisa Pristera, Ivana Ružića, Siniše Pogačića, itd.¹¹ Ne treba zaboraviti ni kolekcionara Tomislava Aralicu koji je autor reprezentativne serije knjiga „Hrvatski

9 Primjer kape prve službene odore Oružanih snaga Republike Hrvatske koja se prvi put koristila u listopadu 1991., a već početkom 1992. odora je izmijenjena. Autoru je zasad poznat samo jedan primjer kape, a odora u izvorniku, koliko je autoru poznato, nije sačuvana, barem ne „službeno“.

10 V. Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko ratno znakovlje: Domovinski rat 1991. – 1992.*, knjiga 1, Agencija za komercijalnu djelatnost, Zagreb (1995); Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko ratno znakovlje, knjiga 2*, Humanitarna zaklada za djecu Hrvatske, Zagreb (1999); Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko vojno znakovlje*, knjiga 3, Humanitarna zaklada za djecu Hrvatske, Zagreb (1999).

11 V. Stjepan Adanić, Krešimir Kašpar, Boris Prister, Ivan Ružić, *Hrvatska odlikovanja*, Narodne novine, Zagreb, (1996); Boris Prister „Odličja za ratne zasluge Republike Hrvatske“, *Numizmatičke vijesti*, god. 34. (1992).

ratnici kroz stoljeća“¹², no knjiga obrađuje predmete do kraja Drugoga svjetskoga rata i poraća. Može se stoga zaključiti da su sva dosadašnja djela i svi angažmani proizvod osobnoga zanimanja pojedinaca s jasnim izostankom struke, odnosno službenoga pristupa obradi tih predmeta. Što se tiče same kolokvijalno nazvano muzejske djelatnosti u smislu izlaganja svojih zbirki, javnosti su poznati tek poneki poluprivatni ili privatni pokušaji koji nemaju, koliko je autoru poznato, službeni status muzeja ni udruge. Stoga je otvoreno pitanje koliko se uspješno provode nužne predradnje, prije svega muzeološka obrada. Iako je entuzijizam i volonterstvo inicijatora tih postava za svaku pohvalu, uvijek je prisutno pitanje točnosti podataka koji se predstavljaju ne tako malom broju posjetitelja.

5. Od zbirke do muzeja

Ako se dotaknemo samih muzeja, što je tema za sebe i zahtijeva samostalni članak, do sada je zanemariv broj istih isključivo vezan uz Domovinski rat. Tri su muzeja relativno samostalna, a to su Muzej policije pri Ministarstvu unutarnjih poslova, Muzej Domovinskog rata Dubrovnik i Vojni kompleks Turanj, s tim da je potonji ušao u fazu cjelovite revitalizacije. Valja spomenuti i muzejski postav u okviru Memorijalnog centra Domovinskog rata u Vukovaru koji je dio kompleksa muzejskih postava u Vukovaru kojega svake godine posjećuju svi učenici osmih razreda osnovnih škola iz cijele Hrvatske, međutim o tome koliko je uspješno provedena muzeološka obrada i ostvareno muzeografsko rješenje te zaštita eksponata dalo bi se raspravljati. Muzej policije koji za sada ima najveći angažman nažalost nema stalni postav, nego je isključivo vezan uz tematske izložbe vlastitih zbirki u suradnji s privatnim kolekcionarima, na inicijativu tadašnjega voditelja muzeja Željka Jamičića. Ta se simbioza pokazala vrlo uspješnom i rezultirala je hvalevrijednim izložbama. Kolekcionari su vrlo često inicirali, odnosno realizirali privremene izložbe koje su imale vrlo velik odjek u javnosti i provedene

12 V. Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – od oko 800. do 1918.*, Znanje (1996); Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – razdoblje Kraljevine SHS/Jugoslavije 1918. – 1941.* Znanje (2006.); Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – Oružane snage Nezavisne Države Hrvatske i druge hrvatske postrojbe na osovinskoj strani 1941. – 1945.*, Znanje (2010); Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – Oružana sila Komunističke partije Hrvatske i Komunističke partije Jugoslavije 1941. – 1945.* Znanje (2011).

su zaista vrlo uspješno¹³, dok muzeji u okviru svojih stalnih postava ili privremenih izložbi rade na polju Domovinskoga rata¹⁴, no nedovoljno s obzirom na njegov značaj. Valja istaknuti nekoliko uspješnica, a to su izložba „Domovinski rat“ u Hrvatskom povijesnom muzeju, izložba „Dubrovnik u Domovinskom ratu“ u Hrvatskom povijesnom muzeju, izložba „Ratne boje“ u Rijeci itd.

Nastojanja za konkretnijim rješenjima vezanim uz muzeološku obradu predmeta proizašlih iz Domovinskoga rata provedena su u okviru dvaju znanstvenih skupova iz kojih su proizašli i zbornici radova¹⁵. Prvi skup pod nazivom „Semiologija obrambenoga Domovinskog rata“ održan je na Sveučilištu u Zadru 2013. godine. U okviru skupa održana su brojna izlaganja koja su se izravno doticala obrade muzejskih predmeta od oznaka pripadnosti, vojnih zastava postrojbi, filatelije, obrade službenih odora Ministarstva unutarnjih poslova, a upriličen je i prikaz izložbe „Domovinski rat“ djelatnika Hrvatskog povijesnog muzeja. U povodu skupa postavljena je i tematska izložba¹⁶. Drugi je skup održan na Sveučilištu u Zagrebu 2014. pod nazivom „Simbol, identitet i Domovinski rat“¹⁷. Na skupu su analizirani ratni plakati, ratne fotografije, oznake pripadnosti, zastave, svečane odore, faleristika i numizmatika, svi proizašli iz Domovinskoga rata. Možda najbolji opis navedenih projekata daju zapažanja istaknuta u predgovorima. „(...) Proučavanje simbola koji su nastali i koristili se u Domovinskom ratu područje je istraživanja koje se, iako je prošlo dva desetljeća, tek polako otvara. Kao što su i mnogi simboli tijekom rata nastajali inicijativom pojedinaca ‘odozdo’ tako se i njihovo suvremeno istraživanje na određeni način događa ‘odozdo’ – često kao posljedica razvoja hobističkog interesa pojedinaca kolekcionara određenih materijalnih artefakata (vojnih oznaka, odora, poštanskih maraka

13 <https://hrvatski-vojnici.hr/godina-2015-menu/item/296-ratne-boje-izlozba.html>, pristupljeno 31. 7. 2018.

14 <https://magazin.hrt.hr/404078/izlozba-dubrovnik-u-domovinskom-ratu-gsotuje-u-zagrebu>, pristupljeno 31. 7. 2018., <http://www.hismus.hr/hr/novosti/arhiva/izlozba/izlozba-domovinski-rat/>, pristupljeno 31. 7. 2018.

15 V. Sabolović, *Semiologija*; Željko Heimer, Marin Sabolović (ur.), *Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Simbol, identitet i Domovinski rat*, Hrvatsko grbo-slovno i zastavoslovno društvo, Zagreb (2016).

16 <https://ezadar.rtl.hr/dogadaji/2198617/zapoceo-znanstveno-strucni-skup-semiologija-obrambenoga-domovinskog-rata/>, pristupljeno 31. 7. 2018.

17 <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Josipovic-Simboli-Domovinskog-rata-zive-u-kolektivnom-sjecanju-hrvatskoga-naroda/780991.aspx>, <http://hgzd.hr/110/>, pristupljeno 31. 7. 2018.

i drugih). Među takvim kolekcionarima pojavljuju se pojedinci kojima samo sakupljanje predmeta postaje nedovoljno i voljni su napraviti korak dalje i upustiti se u njihovo dublje istraživanje i razjasniti ulogu koju su ti predmeti imali, korak više od stvaranja privatne zbirke. Napraviti takav iskorak iziskuje ne samo dobru volju i veliki elan, već i primjereni znanstveni pristup koji će omogućiti sustavno proučavanje. No, gdje ima volje ima i načina i to se može uočiti i na ovom skupu. Pojedinci koji su izvorno iz sasvim udaljenih znanstvenih područja, učinili su napor da usvoje potrebna znanja i vještine, koja im omogućuju interdisciplinarna istraživanja, koja njihovi predmeti interesa zahtijevaju. Na sličan je način nastalo i naše Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo (HGZD) te smo smatrali da je to upravo i primjeren način da se tako potakne i stvaranje Hrvatskog uniformološkog društva (danas Društvo za očuvanje hrvatske vojne tradicije op.a.). Iako su predmeti interesa tih dvaju društava često vrlo različiti, toliko je dodirnih točaka, zajedničkih izvora i metodoloških preklapanja da je sasvim izvan sumnje da će dva društva u budućnosti često i dobro surađivati. Znanstveno-stručni skup *Simbol, identitet i Domovinski rat* svojevrsni je nastavak skupa *Semiotologija obrambenoga Domovinskog rata* koji je održan u Zadru u zajedničkoj organizaciji Sveučilišta u Zadru i HGZD 6. prosinca 2013., kao rezultat je inicijative skupine studenata zadarskoga Sveučilišta. Tamo je uočeno postojanje interesa i potreba za održavanjem ovoga zagrebačkoga skupa, kako bi se ovo područje istraživanja otvorilo prema većem broju istraživača iz raznih disciplina.¹⁸

Korak koji je uslijedio vezan je uz konačnu realizaciju stalnoga muzejskoga postava Domovinskoga rata u kojemu će biti izloženi predmeti privatnih zbirki kolekcionara, u cilju korekcije ranije opisanih trendova prisutnih kod kolekcionara. Kako bi se realizirala stručna priprema postava, provedena je muzeološka obrada temeljena na ranije spomenutoj znanstvenoj monografiji i člancima objavljenima u zbornicima radova, iz koje je proizašla katalogizacija koja je dostavljena na ocjenu resornom ministarstvu i kao takva zbirka je predložena za privremenu zaštitu kao kulturno dobro Republike Hrvatske. Konačni proizvod projekt je Stalnoga muzejskoga postava Domovinskoga rata (s namjerom osnutka muzeja kad se za to stvore zakonski uvjeti), čiji je osnivač Društvo za očuvanje hrvatske vojne tradicije. Stalni muzejski postav Domovinskoga rata broji ukupno 400 predmeta izloženih u metodički i didaktički

18 Iz predgovora pukovnika dr. sc. Željka Heimera, v. Heimer, Sabolović, *Simbol*, 3.

osmišljenom prostoru s profesionalnom muzejskom rasvjetom, suvremenim muzejskim vitrinama, informativnim pločama i multimedijском sadržaju, cjelovit rezultat višegodišnjega truda i rada članova okupljenih oko Društva, što je u konačnici kruna puta projekta „Od zbirke do muzeja“ koji je prošao sve potrebne korake kako bi se ostvarile pretpostavke za kvalitetnu muzeografsku i muzeološku obradu artefakata koji danas s odmakom od dva desetljeća čine korpus materijalnih ostataka hrvatske ratne i vojne povijesti, jednako zanimljivih i vrijednih kao i predmeti starije datacije koji su, poput ovih koji su sukus istraživanja, svojedobno bili jednako „mladi“.

6. Zaključna razmatranja

Kako bi se napravila kvalitetna i cjelovita sinteza povijesnih predmeta, s njima i shvaćanja povijesnoga konteksta vremena, potrebno je uložiti značajne napore, prije svega u očuvanju, a kasnije i u muzeološkoj i muzeografskoj obradi povijesnih predmeta, u skladu s osnovnim metodološkim pretpostavkama. Ti napori sa sobom nose kompetencije koje vrlo često nisu formativne, vezane uz neki oblik obrazovanja. One su vrlo često rezultat rada kolekcionara koji čuvaju, proučavaju svoje zbirke, kasnije i poučavaju o njima, ostavljeni vrlo često na milost i nemilost vlastite percepcije, ponekad ne shvaćajući svoju isključivu ulogu u raščlambi povijesnoga konteksta svakog od tih predmeta, što ih čini važnim dionicima povijesnih znanosti i rezultata rada istih. Ako sagledamo kontekst Domovinskoga rata, potrebno je uložiti velike napore u očuvanju predmeta i provedbi analiza kako bi se, jer su informacije još relativno svježije, zatvorio cjeloviti krug koji će nekim budućim istraživačima omogućiti ono što ovi današnji rijetko imaju, a to su prijeko potrebne spoznaje o predmetima koji usporedno s povijesnim spoznajama čine neodvojivu cjelinu.

Issues of museology and museography of Croatian War for Independence with special reference to private collections

Abstract: Museumology is the science of collecting, scientific processing, preservation and exhibition of museum objects. Museography is a discipline that establishes means, ways, methods and technological solutions for realizing theoretical settings of museology. The Museum's processing of the Croatian War for Independence is based on a specialized branch of museology, ie it is related to permanent or periodic exhibitions, primarily private collections and collections of museums in the Republic of Croatia. Apart from the permanent exhibitions that make up only part of the total museum exhibitions in the Republic of Croatia, most often associated with the importance of a particular place in the Croatian War for Independence (eg Eltz Vukovar Museum, War Museum Dubrovnik, Turanj Military Complex, Police Museum), there is no unique museum in the Republic of Croatia contemporary war and military history thematic or exclusively related to the War.

Key words: *museology, museography, modern military history, Croatian War for Independence*

Bibliografija

- Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko ratno znakovlje: Domovinski rat 1991. – 1992.*, knjiga 1, Agencija za komercijalnu djelatnost, Zagreb (1995.)
- Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko ratno znakovlje, knjiga 2*, Humanitarna zaklada za djecu Hrvatske, Zagreb (1999.)
- Ankica Tuđman (pr.) *Hrvatsko vojno znakovlje*, knjiga 3, Humanitarna zaklada za djecu Hrvatske, Zagreb (1999.)
- Boris Prister „Odličja za ratne zasluge Republike Hrvatske“, *Numizmatičke vijesti*, god. 34. (1992.)
- Davor Marijan *Smrt oklopne brigade – Prilozi za istraživanje rata za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu 1990. – 1992.*, Zoro, Zagreb, (2002.)
- Ivo Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zavod za informacijske studije, Zagreb (1993.) Marin Sabolović, *Odoroslovlje hrvatskih oružanih formacija 1990. – 1996.*, Meridijani, Zagreb (2015.)

- Marin Sabolović, „Odoslovlje Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove i Ministarstva unutarnjih poslova 1990. i 1991. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 57, (2016.)
- Marin Sabolović, „Službene odore Ministarstva unutarnjih poslova od 1994. do 1997. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 58, (2016.)
- Marin Sabolović, „Službene odore Zbora narodne garde i Oružanih snaga Republike Hrvatske od 1993. godine“ *Magazin za vojnu povijest*, br. 58 (2016.)
- Marin Sabolović, „Službene odore Oružanih snaga Republike Hrvatske od 1994. do 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 59 (2016.)
- Marin Sabolović, „Izmjena službenih odora Oružanih snaga Republike Hrvatske 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 60 (2016.)
- Marin Sabolović, „Znakovlje Oružanih snaga Republike Hrvatske 1995. godine”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 61 (2016.)
- Marin Sabolović, „Odore posebnih sastavnica OSRH-a”, *Magazin za vojnu povijest*, br. 62 (2016.)
- Marin Sabolović (ur.), *Semiologija obrambenoga Domovinskog rata – zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, Sveučilište u Zadru (2017.)
- Stjepan Adanić, Krešimir Kašpar, Boris Prister, Ivan Ružić, *Hrvatska odlikovanja*, Narodne novine, Zagreb, (1996.)
- Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – od oko 800. do 1918.*, Znanje (1996.)
- Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – razdoblje Kraljevine SHS/Jugoslavije 1918.-1941.* Znanje (2006.)
- Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – Oružane snage Nezavisne Države Hrvatske i druge hrvatske postrojbe na osovinskoj strani 1941. – 1945.*, Znanje (2010.)
- Tomislav Aralica, Višeslav Aralica, *Hrvatski ratnici kroz stoljeća – Oružana sila Komunističke partije Hrvatske i Komunističke partije Jugoslavije 1941. – 1945.* Znanje (2011.)
- Željko Heimer, Marin Sabolović (ur.), *Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Simbol, identitet i Domovinski rat*, Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo, Zagreb (2016.)